**Mariana Neț**

# LEXICUL GASTRONOMIC ROMÂNESC: UN REZERVOR TERMINOLOGIC

## INTRODUCERE

În câteva articole mai vechi (Neț 2014a, 2014b, 2015), am arătat că în lexicul gastronomic (românesc) se păstrează o serie de cuvinte, expresii şi sensuri învechite şi chiar arhaice mult după ce acestea au ieşit din uzul curent. Cauza acestui fenomen este faptul că rețetele se transmit din generație în generație şi este posibil să fie consultate (şi puse în practică) chiar şi o sută sau două sute de ani după ce au fost redactate. Astfel, lexemele şi sensurile învechite sau arhaice rămân în competența lingvistică (pasivă) a cititorilor/ cititoarelor rețetelor culinare deşi, în uzul curent, au fost de multă vreme înlocuite cu neologisme.

Acest fenomen se petrece şi în cazul unităților de măsură a masei sau a capacității. Mult timp după ce unitățile de măsură învechite, folosite exclusiv sau mai ales într-un spațiu restrâns – de regulă, românesc şi/sau balcanic –, au încetat să fie folosite, fiind înlocuite cu cele din sistemul zecimal, termenii care le desemnează se pot încă întâlni în rețetele culinare. Studiul acestora ne permite, prin urmare, să reconstituim, fie şi parțial, un stadiu din evoluția limbii române.

În cele ce urmează, vom analiza cele mai cunoscute exemple în această privință. Cele opt substantive care desemnează unități de măsură sunt discutate în ordine cronologică.

**dram, -uri** s.n.

Unitatea de măsură desemnată de substantivul *dram* a dispărut din nomenclator odată cu introducerea sistemului zecimal. În dicționarul-tezaur, substantivul este definit ca „Veche unitate de măsură a greutății egală în Muntenia cu 3,18 g şi în Moldova cu 3,23 g”. În competența vorbitorilor contemporani de limba română, substantivul s-a păstrat mai ales datorită prezenței sale în expresia *A avea un dram de minte*, în care majoritatea locutorilor îl percep ca indicând o „cantitate infimă”, fără a putea preciza cuantumul acesteia.

Ca unitate de măsură, substantivul *dram* apare, în corpusul pe care l-am consultat, în manuscrisul tipărit sub numele *O lume într-o carte de bucate*[1]:

[1] Istoricul Matei Cazacu este de părere că acest text a fost compilat la jumătatea secolului al XVII-lea, în epoca imediat anterioară celei brâncoveneşti, iar lingvistul Gheorghe Chivu îl datează, după Gaster, cu un secol mai târziu (1749). După toate probabilitățile, textul este, în cea mai mare parte, o traducere din italiană (v. şi Chivu 1983). A fost tipărit pentru prima dată şi repus în circulație în anul 1997. Volumul, îngrijit de Ioana Constantinescu, s-a intitulat *O lume într-o carte de bucate* şi a apărut la Editura Fundației Culturale Române. Studiul introductiv îi aparține lui Matei Cazacu.

LR, LXVI, nr. 4, p. 500–509, Bucureşti, 2017

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

„[...] cucunari pisați *dram* 48, stafide mărunte *dram* 24 [...]”.
(*O lume...*, 29)

Din punct de vedere morfologic, constăm faptul că *dram* este folosit la singular şi antepus numeralului cardinal – o particularitate, probabil, specifică limbii vechi din acea perioadă. Acesta este, de altfel, singurul exemplu unde *dram* apare la singular, deşi are sens de plural. Exprimarea cantității cu numeralul postpus unității de măsură este specifică acestui text vechi (dovadă şi exemplele ulterioare cu *litră*, *ocă*, cf. *infra*).

Pluralul lexemului – *dramuri* – apare în *Cărticica folositoare*[2]*:*

„[...] să iai o litră zahăr şi o bucățică vanelie şi două *dramuri* de ținamon, adecă scorțişoară [...]”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 29)

Substantivul se întâlneşte şi în antologia de rețete compilate de Kogălniceanu şi Negruzzi:

„Apoi să iei 20 *dramuri* grăsime să frigă puhav [...]”,
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1972: 3)

precum şi în cartea de bucate semnată de Maria Maurer[3]:

„[...] 40 *dramuri* pesmeți [...]”.
(Maurer [1846] 2005: 59)

Este interesant că, în traducerea semnată de postelnicul Manolachi Drăghici, substantivul *dram* apare fie ca desemnând o unitate de măsură de sine stătătoare:

„Spală în câteva ape 70 *dramuri* de orez, pune-l într-o tingire cu o litră de apă [...]”,
(Drăghici [1846] 2005: 6)

fie ca denumind o subdiviziune a „litrei” (cf. *infra*):

[2] Lucrarea nu este, propriu-zis, o carte de bucate. Pe pagina de gardă, citim următoarea precizare – după moda epocii, extrem de amănunțită: „Această Cărticică, ce acum întâiaşi dată s-au tipărit, şi s-au tălmăcit după limba Leşească, pre limba Românească, care cuprinde întru sine multe lucruri spre folosul a toată obştea atât oamenilor cât şi dobitoacelor, cât şi pentru ceea ce să vor sili cu toată inima a învăța vre-un meşteşug care lucruri întâi sânt [sic!]

[3] Cartea de bucate a Mariei Maurer, directoarea unei şcoli de fete, a apărut la Bucureşti în anul 1846 şi a avut cinci ediții succesive până în anul 1870, după care a căzut în uitare. A fost retipărită în anul 2005 la editura bucureşteană „Jurnalul”. Autoarea ediției este Ana Arca, iar prefața este semnată de Simona Lazăr.

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

„Ia un pui de găină [...] şi îl pune să fiarbă [...] în *o litră 50 dramuri* de apă [...]”.

(Drăghici [1846] 2005: 17)

Acest detaliu merită luat în considerație de către cei care studiază istoria civilizației (româneşti). Substantivul *dram* nu pune probleme în plan lexical sau gramatical.

**fertal, -e** s.n.

Dintre toate textele pe care le-am avut la dispoziție, am întâlnit substantivul *fertal* exclusiv în culegerea intitulată *Rețete de la cinci braşovence*[4].

Lexemul *fertal* are numeroase ocurențe în rețetele compilate de Maria Branişte în jurul anului 1900:

„6 ouă întregi, *un fertal* (un sfert de kgr [sic!]) făină [...]”.

(*Cinci braşovence* 2017: 17)

„Pe scândură, frământate, 2 *fertale* făină, un ou [...]”.

(*Cinci braşovence* 2017: 23)

Observăm că, în primul exemplu, substantivul *fertal* este echivalat explicit cu „un sfert de kilogram”. Pentru cititorul din zilele noastre, aceasta este o indicație indirectă că locutorul era conştient că, la începutul secolului XX, lexemul în discuție începuse să iasă din uz, iar circulația acestuia se limita la un perimetru restrâns (zona Braşovului şi, probabil, alte câteva areale lingvistice, mai ales din Transilvania).

Lexemul *fârtal* nu este înregistrat ca atare în dicționarul-tezaur, unde figurează numai intrarea *fârtaiu*, cu varianta *fârtal*, însoțită de precizarea „În Transilvania şi Ungaria şi prin Moldova, ungurism” şi glosată ca însemnând „sfert, pătrar” şi provenind din maghiarul *fertâly* şi din germanul *Viertel*. Poate că ar fi util ca o viitoare ediție a dicționarului-tezaur să includă şi varianta *fertal*, care, cu siguranță, a circulat şi în alte texte decât rețetele culinare (până în 2017, manuscrise) ale Mariei Branişte şi care a fost readus în atenția (şi competența lingvistică) a vorbitorilor de limba română de cartea publicată de istoricul Georgeta Filitti.

[4] Sub titlul generic *Rețete de la cinci braşovence*, istoricul Georgeta Filitti a publicat caietele de rețete culinare a cinci femei din aceeaşi familie: Maria Branişte, Marioara Popovici, Valeria Căliman, Sânziana Migia şi Mălina Dumitrescu. Cele cinci „autoare” aparțin la trei generații succesive. Detaliul este important pentru discuția de față, pentru că prima dintre autoare şi-a alcătuit caietul de rețete înaintea Primului Război Mondial, ceea ce ne permite să indicăm, cu oarecare aproximație, epoca în care termenii folosiți în rețetele acesteia (şi cei utilizați de fiicele ei, care şi-au adunat şi consemnat rețetele în perioada interbelică) făceau încă parte din competența lingvistică a vorbitorilor/ vorbitoarelor de limba română.

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

**gran, -uri** s.n.

Substantivul *gran* desemnează o unitate de măsură şi apare o singură dată în prima carte de bucate reperată în spațiul românesc (probabil, din 1749) şi sporadic în *Cărticica folositoare* (1806). Dăm mai jos câte un singur exemplu:

„Deci pune-l într-o ulcea zmălțuită să fiarbă pe jiratec [...], puind înr-însul un *gran* de moscos, zahăr alb dram 24 [...]".

(*O lume...,* 153)

„Să iai rumianec mușățel – pol lot, țiriac de Vineția – pol lot, [...] beroară bezvar – două *granuri,* [...]".

(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 30)

Este interesant că, în primul exemplu, substantivul de care ne ocupăm acum apare în context împreună cu substantivul *dram* (şi unitatea de măsură pe care o denumeşte acesta, cf. *supra*), iar în cel de al doilea exemplu *gran* este inclus într-o enumerare în care celelalte ingrediente sunt măsurate cu *lot* (cf. *infra*).

Substantivul *gran* lipseşte atât din dicționarul-tezaur, cât şi din orice alt dicționar românesc. DEX *online* arată că provine din Lat. *granum* (= grăunte) şi îl defineşte corect ca desemnând „o măsură care se întrebuința odinioară în farmacie şi era egală cu 6 centigrame". În glosarul care încheie volumul *O lume într-o carte de bucate*, Ioana Constantinescu explică, la fel de corect, că „gran"-ul era o „unitate de măsură, a cincizecea parte dintr-un dram". Această relație de incluziune dintre *gran* şi *dram* explică prezența celor două unități de măsură în acelaşi context minimal, la care ne-am referit mai sus. În limba actuală, lexemul *gran* este complet dispărut din uz.

**litră, -e** s.f.

Alături de *oca* (cf. *infra*), *litra* este, poate, unitatea de măsură cel mai des folosită în spațiul românesc. Substantivul *litră*, care desemnează această unitate de măsură, are, până la un punct, o „carieră" asemănătoare cu aceea a substantivului *ocă/ oca.*

În dicționarul-tezaur, termenul este explicat ca „Veche măsură de capacitate a cărei mărime a variat după regiuni şi după epoci între 250 şi 322 grame (echivalentă astăzi cu 250 grame). Primul exemplu din dicționar este excerptat dintr-un text din 1642.

Substantivul *litră* apare chiar în textul primei cărți de bucate identificate în spațiul românesc:

„[...] urdă proaspătă *litră* 1 [...]".

(*O lume...*, 129)

Până la dispariția „litrei" din nomenclatorul unităților de măsură pentru capacitate şi masă din România, am întâlnit substantivul *litră* în *Cărticica folositoare* (1806):

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

„[...] să iai o *litră* zahăr şi o bucățică vanelie [...]”.
(*Cărticică folositoare* (1806 [2005]: 29)

Apare, de asemenea, în textul compilat de cei doi cărturari moldoveni (1841):

„Iei 900 dramuri farină măsurată cu *litra* şi îndesată [....]”,
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1972: 57)

precum şi în cartea de bucate semnată la Bucureşti de Maria Maurer:

„[...] o *litră* de griş bun [...]”.
(Maurer [1846] 2005: 5)

şi în traducerea tipărită la Iaşi de postelnicul moldovean:

„Pune într-o căldare trei *litre* carne de bou sau de vacă, trei *litre* but de viță̆l [...]”.
(Drăghici [1846] 2005: 5)

Semnalăm, de asemenea, un detaliu interesant: într-o carte de bucate publicată la Bucureşti în 1889, la circa două decenii după ce „litra” încetase de a fi unitate „oficială” de măsură, întâlnim precizarea:

„[...] o *litră* (veche) de apă fierbinte [...]”.
(*Regina bucătăriei* 1889: 152)

Autorul rețetei este deci conştient de dispariția din uz a unității de măsură pe care o desemnează substantivul *litră.* Aşa cum o indică definiția din dicționarul-tezaur, substantivul *litră* şi unitatea de măsură la care se referă continuă să existe şi astăzi, ca termen învechit, în vocabularul (pasiv al) unor vorbitori de limba română.

**lot, loți** s.m.
Unitatea de măsură numită *lot*, cu pluralul *loți*, se întâlneşte în *Cărticica folositoare*:

„[...] să pui câte o jumătate *lot* [din diferite buruieni]”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 80)

„Floare de lavendă – patru *loți* [...]”
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 60)

şi în *Rețetele de la cinci braşovence*; în acest din urmă caz, termenul care o denumeşte apare exclusiv în rețetele Mariei Branişte, compilate la începutul secolului XX:

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

„Se freacă 5 gălbenuşe cu 5 *loți* zahăr, 6 *loți* făină şi spuma”.
(*Cinci braşovence* 2017: 44).

Substantivul masculin *lot,* precedat de indicația corectă „învechit”, este glosat în dicționarul-tezaur ca indicând o „Măsură pentru greutăți de o jumătate de uncie (16,66 grame)”, iar primul text în care a fost reperat datează de la 1645. Unitatea de măsură numită „lot” a dispărut oficial în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; după cum reiese din exemplul de mai sus, substantivul care o denumeşte s-a menținut însă în uz până la începutul secolului XX.

**ocă/ oca,** pl. **ocale** s.f.

Substantivul *ocă*, cu varianta *oca* (accentuate diferit) şi pluralul *ocale*, se întâlneşte încă din prima carte de bucate cunoscută a fi avut oarecare circulație pe teritoriul actual al României. Dăm mai jos un singur exemplu:

„Deci îi pune apă *ocă* 1, oțet litră 1 [...], zahăr dram[uri] 40 [...]”.
(*O lume...,* 1997: 112)

Termenul în discuție reapare apoi frecvent în textele tipărite, pentru că era unitatea oficială de măsură pentru masă pe teritoriul românesc. Îl regăsim deci şi în *Cărticica folositoare*, tradusă şi publicată la Bucureşti în 1806, după un original polonez:

„[...] una *ocă* oțet sau bere, una *ocă* pol”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 43)

„[...] să iai pol *ocă* cleiu, să-l fierbi într-o jumătate de *ocă* de apă [...]”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 76)

şi în cărțile de bucate publicate de Kogălniceanu şi Negruzzi şi ulterior de Drăghici:

„Trei *ocă* făină picluită măsurată cu *oca*”.
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973: 140)

„[...] pune în osăbită tigaie de lut una *ocă* făină, 50 dramuri lapte, [...] 260 dramuri unt, [...] şi fă cu dânsele un aluat [...]”.
(Drăghici [1846] 2005: 224)

Observăm că, în traducerea din limba poloneză (*Cărticică folositoare*) şi în cea din limba franceză (efectuată de postelnicul Drăghici), substantivul pe care îl discutăm aici apare sub forma *ocă* – în ambele cazuri, sintagma este *una ocă* –, în timp ce la Kogălniceanu şi Negruzzi, în aceeaşi propoziție alternează formele *ocă*

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

şi *oca*. Din context pare să rezulte că *ocă* este forma articulată zero, iar *oca* este forma articulată hotărât. După cum se va vedea din exemplele de mai jos, această ipoteză nu se confirmă.

În dicționarul-tezaur, substantivul, de origine turcă, *ocă* este considerat, pe bună dreptate, a aparține registrului „învechit şi popular" şi definit ca „Veche unitate de măsură a capacității şi greutății egală cu circa un litru (un kilogram) şi un sfert. Primul exemplu din dicționarul-tezaur, „Acum vinul se vinde *ocaua* 5 bani sau zece, ce face vadra 40 de bani", este din acelaşi text de la 1642 (cf. *supra*). După cum vedem, forma articulată hotărât este *ocaua.* Această formă s-a păstrat până astăzi în competența vorbitorilor de limba română. Mai trebuie remarcat că, în exemplele din dicționarul-tezaur, substantivul *ocă* apare fie cu pluralul *oce,* astăzi total dispărut din uz, fie cu pluralul *ocale*, păstrat în competența vorbitorilor cultivați. Pluralul *oce* nu are nicio ocurență în textele culinare pe care le-am analizat. În dicționarul lui Scriban, este dat şi pluralul (inuzitat) *oci*, *ocile*. Acesta nu apare în niciunul dintre textele pe care le-am studiat.

Precizăm totodată că *ocaua* a dispărut, ca unitate de măsură, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu introducerea sistemului zecimal. Tot atunci substantivul *ocă/ oca* a dispărut din cărțile de bucate. În competența actuală a vorbitorilor de limba română, substantivul *oca* se păstrează mai ales ca făcând parte din sintagma *ocaua lui Cuza*, din expresia *a umbla cu ocaua mică* sau din formula introductivă a unor basme româneşti: „[...] pe când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă de *oca* de fier, şi s-arunca în slava cerului [...]" (Ispirescu, [1882] 1988: 7) sau „[...] pe când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă de *ocă* de fier la un picior, cu nouăzeci şi nouă *ocă* de oțel la alt picior şi tot i se părea uşor". (Ispirescu [1882] 1988: 359). Şi din aceste exemple se constată alternanța formelor *ocă/ oca*[5].

**pol, -i** s.m.

Substantivul masculin *pol* (pl. *poli*) apare relativ frecvent în textul primei cărți de bucate reperate în spațiul românesc, întotdeauna în sintagma *ocă pol*:

„Deci pune […] vin alb dram 50, apă *ocă pol*, aguridă […]".

Îl găsim, de asemenea, în *Cărticica folositoare*, unde însă determină substantivul *lot:*

„Să iai rumianec muşățel – *pol lot*, tiriac de Vineția – *pol lot* […]";
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 30)

„Pelin tânăr, rozmarin, salvie […] de acestea din toate să pui câte o jumătate lot. […] nucşoare *pol lot* […]".
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 60)

[5] În acest din urmă exemplu, se observă că pluralul nu este marcat prin desinență („nouăzeci şi nouă de *oca/ ocă*", ceea ce poate fi un indiciu că pluralul *ocale* este de dată mai recentă.

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

Ca unitate de măsură, substantivul *pol* lipseşte din dicţionarul-tezaur. Termenul – evident, învechit – este un calc lexico-semantic după vechiul slav *polû*, care înseamnă „jumătate”. Este interesant că, în al doilea exemplu excerptat din *Cărticică folositoare*, substantivele *pol* („nucşoare pol lot”) şi *jumătate* („[…] să pui câte o jumătate lot”) apar în acelaşi micro-context. Interpretăm acest detaliu ca pe un indiciu indirect că, în primul deceniu al secolului XIX, substantivul *lot* începea să iasă din uz, fiind înlocuit de sinonimul *jumătate*. Sugerăm totuşi ca sensul de „jumătate” să fie inclus în definiţia substantivului *pol* într-o ediţie viitoare a dicţionarului-tezaur, cu atât mai mult cu cât acest sens se întâlneşte destul de frecvent în diferite texte din limba română veche[6].

**vadră, vedre** s.f.

Substantivul *vadră* se întâlneşte *passim* în cartea de bucate a lui Kogălniceanu şi Negruzi (1841):

„Să iei o balercă de *o vadră*, apoi să alegi vişine frumoase şi s-o umpli […].”
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973: 182)

Conform explicaţiei din dicţionarul-tezaur (DLR), sensul acestui substantiv originar din slava veche este de „Veche măsură de capacitate (pentru lichide) a cărei mărime a variat, după regiuni şi după epoci, între 10 şi 12 ocale (echivalentă astăzi mai ales cu 10 litri [1841]”. Acesta este şi sensul din exemplul citat[7].

Substantivul *vadră* nu pune probleme nici din punct de vedere morfologic. L-am menţionat aici numai pentru că se înscrie într-o serie şi pentru că încă face parte din competenţa lingvistică şi culturală pasivă a vorbitorilor de limba română de vârstă înaintată (proveniţi) din mediul rural.

## CONCLUZII

Din lectura atentă a cărţilor de bucate – a reţetelor culinare, în general –, rezultă adesea sensuri necunoscute şi, uneori, neînregistrate în dicţionare. În literatura gastronomică întâlnim, de asemenea, lexeme de mult timp uitate sau variante lexicale care nu se regăsesc întotdeauna în dicţionare. În general, aceste lexeme au totuşi circulaţie şi în alte stiluri funcţionale ale limbii române vechi.

Cum era şi firesc, vechile unităţi de măsură (pentru masă şi capacitate) au continuat să circule „neoficial” şi după ce au fost înlocuite de cele din sistemul

[6] Pentru această din urmă precizare îi mulţumim domnului Alexandru Mareş.

[7] Prezenţa acestei unităţi de măsură în acest unic exemplu din cartea lui Kogălniceanu şi Negruzzi şi absenţa ei din toate celelalte texte culinare „redactate” înainte de introducerea sistemului zecimal se explică prin capacitatea foarte mare pe care o măsoară vadra, ceea ce o face incompatibilă cu o reţetă de uz curent în gospodărie.

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

zecimal. Termenii care le denumesc se întâlnesc (şi) în rețetele culinare, ceea ce constituie un argument suplimentar în favoarea studiului literaturii gastronomice. Cercetarea literaturii gastronomice este importantă pentru istoria limbii (române) şi a civilizației (româneşti).

Constatăm, de asemenea, că nu toate lexemele analizate aici au acelaşi statut din perspectiva limbii române actuale. *Dram*, *litră*, *oca*, *vadră* sunt mult mai cunoscute decât *fertal* şi *gran* (probabil, complet neuzitate). Dintre toate, *dram* şi *oca* sunt mai vitale datorită prezenței în expresii care încă se folosesc în anumite stiluri funcționale.

## REFERINȚE

### Dicționare

*** *Dicționarul limbii române, A–C, F–L (L–lojniță)*, Bucureşti, Editura Socec şi Sfetea, 1913 ş.u.
*** *Dicționarul limbii române, serie nouă*, Bucureşti, Iaşi, Cluj, 1965. ş.u.
*Dicționar enciclopedic român*, August Scriban, Bucureşti, Editura Academiei Române [1913], 2013.

### Articole de lingvistică

Chivu 1983 = Gheorghe Chivu, „Cuvinte de origine italiană într-un manuscris românesc din prima jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Studii şi cercetări lingvistice*, XXXV (1983), nr. 6, p. 341–346.
Neț 2014a = Mariana Neț, „Cuvinte şi expresii dispărute din lexicul gastronomic românesc actual”, în Marius Sala, Maria Stanciu Istrate, Nicoleta Petuhov (editori), *Lucrările celui de-al Cincilea Simpozion Internațional de Lingvistică (Bucureşt, 27–28 septembrie 2013).* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2014: 595–603.
Neț 2014b = Mariana Neț, „Substantive formate cu sufixul verbal *-tură* în vocabularul culinar românesc”, în Marius Sala, Lucia Wald, Gheorghe Chivu (editori), *Ion Coteanu. In memoriam.* Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2014: 313–325.
Neț 2015 = Mariana Neț, „Familia adjectivului «rumen» în cărțile de bucate româneşti”, în Silvia Pitiriciu (ed.), *Mioara Avram. In memoriam.* Craiova, Editura Sitech, 2015: 174–187.

### Cărți de bucate

*** *Cărticică folositoare* 1806 = *** *Cărticică folositoare.* Ediție bibliofilă. Transliterare şi glosar: dr. Anna Boscu. Cuvânt-înainte: Simona Lazăr. Bucureşti, [1806, 1825] 2005. Volum apărut sub egida *Jurnalului Național.*
Drăghici [1846] 2005 = *Rețete cercate în număr de 500 din bucătăria cea mare a lui Robert, întâiul bucătar al curții Franței, potrivit pentru toate stările.* Tradus de postelnicul Manolachi Drăghici [Iaşi: Albina, 1846]. Ediție de Olga Rusu şi Constantin-Armand Vizitiu. Iaşi, Opera Magna, 2005.
Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973 = Kogălniceanu, Mihail; Negruzzi, Costache, *200 de rețete cercate de bucate, prăjituri şi alte trebi gospodăreşti.* Iaşi, Timpul, [1841, 1846] 1972.
Maurer, Maria, *Carte de bucate. Cuprinde 190 rețete de bucate, prăjituri, creme, spume, jelatine, înghețate şi cum se păstrează lucruri pentru iarnă, toate alese şi încercate de o prietenă a tuturor femeilor celor casnice.* Transliterare de Ana Arca. Prefață de Simona Lazăr. Bucureşti, Editura „Jurnalul”, [1846, 1849, 1851, 1863, 1870] 2005.

BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)

*** *O lume într-o carte de bucate. Manuscris din epoca brâncovenească.* Transcrierea textului, prefața și postfața de Ioana Constantinescu. Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1997.
*** *Regina bucătăriei. Bucătăria universală pentru sănătoşi şi bolnavi.* Bucureşti, Universul, 1889.
*Cinci braşovence* = *** *Rețete culese de la cinci braşovence publicate de bucureşteanca Georgeta Filitti.* Brașov, Libris editorial, 2017.

**Texte literare**

Ispirescu [1882] 1988 = Petre Ispirescu, *Legendele sau basmele românilor.* Ediție îngrijită de Aristița Avramescu. Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1988.

THE ROMANIAN GASTRONOMIC LEXICON:
A TERMINOLOGICAL RESERVOIR

(Abstract)

This paper analyzes eight terms designating measuring units used on Romanian territory before the introduction of the decimal system, such as they occur in Romanian cookbooks. The analysis focuses on lexemes, lexical variants and meanings which have not yet been registered in dictionaries and is a plea for the linguistic investigation of (old) gastronomic texts. The status of these terms in present-day vocabulary is also pointed out.

**Cuvinte-cheie**: lexic, gastronomie, semantică, morfologie, unități de măsură.

**Keywords**: lexicon, gastronomy, semantics, morphology, measuring units.

*Institutul de Lingvistică al Academiei Române*
*„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”*
*Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13*
mariana_net15@yahoo.com

**BDD-A28116 © 2017 Editura Academiei**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 05:00:04 UTC)**